

2011. július 6. szerda
Bírák könyve 16

Dr. Hodossy-Takács Előd

Sámson Gázában

^{16,1}Egyszer Sámson elment Gázába, meglátott ott egy parázna nőt, és bement hozzá. ^{16,2}A gázaiaknak megmondták: Idejött Sámson! Körülvették, és lestek rá egész éjjel a város kapujában, de csendben maradtak egész éjjel, mert azt gondolták: Majd ha megvirrad reggel, meggyilkoljuk őt. ^{16,3}Sámson éjfélig feküdt. Éjfélkor aztán fölkel, megragadta a városkapu ajtaját a két ajtófélfával együtt, és kiszakította zárastul, majd a vállára vette, és fölvitte a hegytetőre, Hebróonnal szemben.

Sámson és Delila

^{16,4}Történt ezután, hogy megszeretett egy asszonyt a Szórék völgyében, akinek Delila volt a neve. ^{16,5}A filiszteusok városfejedelmei elmentek az asszonyhoz, és azt mondták neki: Szedd rá, és derítsd ki, hogy mitől olyan nagy az ereje, és hogyan tudnánk megkötözni és elbánni vele? Akkor mi egyenként ezeregyszáz ezüstöt adunk neked! ^{16,6}Delila ezt mondta Sámsonnak: Mondd meg nekem, mitől olyan nagy az erőd, mivel lehet megkötözni téged, és hogyan lehet elbánni veled? ^{16,7}Sámson azt felelte neki: Ha megkötöznek hét nyers ínna, amelyek még nem szárazak, akkor elgyengülök, és olyan leszek, mint bármely más ember. ^{16,8}Ekkor a filiszteusok városfejedelmei hoztak az asszonynak hét nyers inat, amelyek még nem voltak szárazak, és az megkötözte őt azokkal. ^{16,9}Eközben egyesek lesben álltak a belső szobában. Akkor ezt mondta neki az asszony: Jönnek a filiszteusok, Sámson! De ő úgy elszakította az inakat, ahogyan a kőcmadzag elszakad, ha tűz éri. Így nem tudódott ki, miben van az ereje. ^{16,10}Delila akkor ezt mondta Sámsonnak: Becsaptál, és hazudtál nekem. De most igazán mondd meg nekem, mivel lehet megkötözni téged? ^{16,11}Sámson így felelt neki: Ha jól megkötöznek új kötelekkel, amelyeket még semmire sem használtak, elgyengülök, és olyan leszek, mint bármely más ember. ^{16,12}Delila tehát új köteleket szerzett, és azokkal kötözte meg őt. Azután ezt mondta neki: Jönnek a filiszteusok, Sámson! Eközben egyesek lesben álltak a belső szobában. De ő letépte azokat a karjáról, mint a cérnaszálat. ^{16,13}Delila akkor ezt mondta Sámsonnak: Eddig becsaptál, és hazudtál nekem. Mondd meg már nekem, mivel lehet megkötözni téged? Sámson azt felelte neki: Ha összeszövőd fejem hét hajfonatát a szövőszék fonalával. ^{16,14}Az asszony még egy cövekkel is rögzítette, azután ezt mondta neki: Jönnek a filiszteusok, Sámson! De ő fölébredt álmából, és kitepte a cöveket, a vetélőt és a szövődék fonalát. ^{16,15}Delila ezt mondta neki: Hogyan mondhatod, hogy szeretsz, ha nem enyém a szíved? Már háromszor csaptál be, mert nem mondtad meg nekem, mitől olyan nagy az erőd. ^{16,16}Amikor mindennap zaklatta és gyötörte szavaival, halálosan megunt a dolgot. ^{16,17}Feltárta előtte egészen a szívét, és ezt mondta neki: Borotva nem érte soha a fejemet, mert Istennek vagyok szentelve születésemtől fogva. Ha megnyírnak, odalesz az erőm, elgyengülök, és olyan leszek, mint bármely más ember. ^{16,18}Amikor Delila látta, hogy egészen feltárta előtte a szívét, elküldött, és hívatta a filiszteusok városfejedelmeit, és ezt üzenté: Most jöjjetek, mert egészen feltárta előttem a szívét! A filiszteusok városfejedelmei elmentek hozzá, és a pénzt is vitték magukkal. ^{16,19}Ekkor elaltatta Sámson a térdén, hívott egy embert, és levágott hét hajfürtöt a fejről. Azután elkezdte szölongatni, de azt már elhagyta az ereje. ^{16,20}Ezt mondta Delila: Jönnek a filiszteusok, Sámson! Ő felébredt álmából, de azt gondolta: Kiszabadulok most is, mint máskor, csak megrázom magam! - mert még nem tudta, hogy elhagyta őt az Úr. ^{16,21}De a filiszteusok megragadták, kiszúrták a szemét, és elvitték Gázába. Bilincsbe verték, és malmot kellett hajtania a foglyok házában.

Sámson utolsó hőstette

^{16,22}De Sámson fején nőni kezdett a haj azután, hogy levágták. ^{16,23}Egyszer a filiszteusok városfejedelmei összegyűltek, hogy nagy áldozatot mutassanak be istenüknek, Dágónnak, és hogy örvendezzenek. Ezt mondták: Kezünkbe adta istenünk Sámson, aki ellenségünk! ^{16,24}Amikor meglátta őt a nép, dicsőítették istenüket, és ezt mondták: Kezünkbe adta istenünk azt, aki az ellenségünk, aki pusztította földünk, s oly sokat megölt közülünk! ^{16,25}Azután olyan jókedvük támadt, hogy ezt mondták: Hívjátok ide Sámson, hadd szórakoztasson bennünket! Oda is hívták Sámson a foglyok házából, hogy szórakoztassa őket, és odaállították az oszlopok közé. ^{16,26}Sámson ezt mondta annak a fiúnak, aki a kezét fogta: Eressz el, hadd tapogassam meg az oszlopokat, amelyeken a ház nyugszik, és hadd támaszkodjam hozzájuk! ^{16,27}A ház tele volt férfiakkal és asszonyokkal, ott voltak a filiszteusok városfejedelmei, a tetőn pedig mintegy háromezer férfi és nő, akik Sámson játékan szórakoztak. ^{16,28}Ekkor Sámson az Úrhoz kiáltott, és ezt mondta: Ó, Uram, Uram! Emlékezz meg rólam, és erősíts meg engem még most az egyszer, én Istenem, hogy bosszút állhassak a filiszteusokon a két szememért! ^{16,29}Azzal átfogta Sámson a két középső oszlopot, amelyeken a ház nyugodott, az egyiket jobb kezével, a másikat bal kezével, és nekik feszült. ^{16,30}Majd ezt mondta Sámson: Hadd haljak meg én is a filiszteusokkal együtt! Azzal megfeszítette erejét, úgyhogy a ház rádőlt a városfejedelmekre és az egész népre, amely benn volt. Így többet ölt meg halálával, mint ahányat megölt életében. ^{16,31}Ezután elmentek a testvérei és apjának egész háza népe, fölverték és hazavitték. Corá és Estáól között temették el apjának, Mánóahnak a sírjába. Húsz évig volt Izráel bírása.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

16. fejezet – Gáza, Delila és Sámson halála

Az utolsó fejezet, ami Sámsonról szól, egy sajátos szakasszal kezdődik. Sámson itt újra a régi – felkeres egy prostituáltat, majd pedig okoz némi bosszúságot régi ellenlábasainak. A folytatásban talán a legismertebb róla szóló elbeszélés van előttünk, két egységben: egyrészt bukását, másrészt halálával végrehajtott óriási hőstettét örökíti meg a szöveg.

1–3. vers: A gázai paráznánál

Sámson ismét egy filiszteus városban találjuk. Eddig feltűnt és nőült Timnában (ami Dán törzsi területeként szerepel, Józs 19,43; minden valószínűség szerint Tell el-Batashi; a számunkra érintett réteg gazdag filiszteus kerámiában)¹; elment Askelónba, és gyilkolt; most pedig Gázában van. Az sem meglepő előélete ismeretében, hogy hölgytársaságot keres. Egy prostituálthoz megy, de ez nem maradhat titokban. Lesik, várják, ő pedig kiemeli a kaput a helyéből, és elviszi a Hebrónnal szemközti hegytetőre. Ez mintegy XXX km. Ahhoz, hogy Sámson Gázába jusson, végig kell haladnia a filiszteusok területének jelentős részén, majd a Hebróni úton, kapuval a vállán ismét. Megalázó jelenet ez a filiszteusokra nézve, de látnunk kell, hogy ezzel Sámson egyetlen Izraelitát sem ment meg az ellenségtől, arra viszont alkalmas ez a tett, hogy saját legendáriumát tovább színeze.² Arról nem olvasunk, hogy a filiszteusok Júda vagy Dán törzsét akarják megbüntetni, a történet alapján a cél a Sámson-probléma megszüntetése. Könnyen lehet, hogy e miatt a sérelem miatt vitték Sámson Gázába elfogása után, így kompenzálhatták a rajtuk esett ségelyt.

4–21. vers: Delila

Delila egyik különlegessége, hogy ő, szemben a legtöbb nővel a Héber Bibliában, nem férfi-relációban kerül azonosításra (pl. X felesége, Y lánya, stb.); az is érdekes, hogy ő az egyetlen nő Sámson mellett, akinek tudjuk a nevét. Exum szerint társadalmi státusza távolról sem egyértelmű, hisz úgy tűnik, hogy ő Sámson szeretője, de nem a felesége. Ez több magyarázati lehetőséget is nyitva hagy. Nem kell benne prostituáltat látni, hisz lehet pl. egy tehetős özvegy (nagy összeget kínálnak neki a filiszteusok), vagy egy „szexuálisan autonóm nő, mint pl. az Énekek Éneke asszonya”³ Mindenesetre a szöveg nem nevezi prostituáltként Delilát; bár megjegyzendő: filiszteusnak sem. Származásának feltételezése, vagyis az, hogy filiszteusnak gondoljuk őt, egyfajta közmegegyezés, ami több tényezőből fakad: (1) a Szórék-völgy Izrael és a filiszteus területek határán fekszik; (2) Sámson eddig a filiszteus nők iránti vonzalmáról tett tanúbizonyosságot; (3) a filiszteus fejedelmek látogatása erre utalhat. Természetesen nem cél a közmegegyezés öncélú felrúgása, de megjegyezhetjük: az egész történetnek sajátos színezetet ad, ha a női nem iránt egyébként felettébb érdeklődő Sámson vesztét az egyetlen izraeli választotta okozta... Egyébként a gázai prostituált származását sem nevezi meg a szöveg, esetében a város miatt feltételezzük, hogy az ott tevékenykedő „parázna nő” maga is filiszteus volt. Arra is érdemes felfigyelni, hogy 16,4 szerint Sámson megszerette Delilát, de a szöveg érzelmei viszonzásáról nem szól!⁴ Az ezerszáz ezüst, amit fejeként felkínálnak a filiszteus vezérek, óriási összeg volt (lásd következő fejezet). Delila pénzért árulja el a szerelmes férfit – e miatt nem Sámson feleségével, hanem az előző szakaszban megismert gázai prostituálttal érdemes összevetni őt.

Ezek az érzelmek jelentik a történet túl nem hangsúlyozható részét. A mai, racionálisan gondolkodó olvasó számára teljességgel érthetetlen, hogy Sámson feltárja a szívét az előtt a nő előtt, aki háromszor adta bizonyosságát annak, hogy titkát akarja kiszedni belőle. Azt viszont látni kell, hogy Sámsonnak nincs oka a gyanakvásra: az asszony háromszor ijesztett rá azzal, hogy jönnek a filiszteusok, de soha nem jöttek. Azt persze nem tudja,

¹ Kaplan, J.: Batashi, Tuliilat el-. ABD I. 1992. 627.

² Younger, K. Lawson: *Judges / Ruth*. The NIV Application Commentary. Zondervan, Grand Rapids, Michigan. 2002. 314–315.

³ Jó lenne tudni, az utolsó kategória pontosan mit is akar jelenteni, és hogy van-e bármiféle relevanciája a szexuálisan autonóm viselkedésnek ókori kontextusban?) Exum, J. Cheryl: Delilah. In: Meyers, Carol (gen. editor): *Women in Scripture. A Dictionary of Named and Unnamed Women in the Hebrew Bible, the Apocryphal/Deuterocanonical Books, and the New Testament*. William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan. 2000. 68–69.

⁴ Exum, J. Cheryl: Delilah. In: Meyers, Carol (gen. editor): *Women in Scripture. A Dictionary of Named and Unnamed Women in the Hebrew Bible, the Apocryphal/Deuterocanonical Books, and the New Testament*. William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan. 2000. 68–69.

hogyan az első két alkalommal ott rejtőztek a közvetlen közelben. Elgondolkodtató, hogy a harmadik esetben miért nem bújtak meg ellenfelei valahol? Soha nem mondhatunk biztosat olyan esetben, amikor a Szentírás hallgat valamiről, de mintha már nem adnának hitelt az asszonymak, nem hinnének benne, hogy el tudja árulni Sámson. Vagy az asszony bizalma rendült meg, és nem akarja nevetségessé tenni magát? Nem derül ki a szövegből. Sámson belefárad az asszony szakadatlan kérdéseibe – és az is mélységesen emberi, hogy amikor Delila előhúzza az utolsó nagy fegyvert, Sámson meghajol. Végső érv gyanánt a férfi szerelmét kérdőjelezi meg: aki nem őszinte, az nem is szeret igazán. Igaz, hamisítatlan ármánykodás ez!

Sámson sorsa beteljesedik. A történet nagy félremagyarázása az a megközelítés, hogy Sámsonnak a hajában volt az ereje. Ez egyszerű mágia lenne. A haj státuszának jelzője, az erő Istenben van, ahogy azt a 20. vers utolsó néhány szava egyértelművé teszi. Ennek a történetnek az is különlegessége, hogy ez alapján valószínűsíthetjük, hogy Sámson teljesen átlagos külsejű férfi volt, és téves az a kép, hogy egy gigantikus óriást kell látnunk benne. Ha magunk elé képzelünk egy világbajnok ukrán származású boxolót, teljesen egyértelmű, hogy hol van az irdatlan ereje: izmaiban, karjában. Az erő forrása csak akkor lehet találgatás tárgya, ha egyébként semmi különleges nincs az adott emberen.⁵

22–31. vers: Az utolsó hőstett

A megvakított, órölő Sámson a megbukott hős mintája lenne az utolsó nagy hőstett nélkül. A börtönben azt a munkát végzi, ami gyakran volt hadifoglyok feladata az ókori keleten. A megvakítás szintén előfordult hadifoglyok körében (lásd 2Kir 25,7), de ismerjük a megalázás, alávetettség, kiszolgáltatottság szimbólumaként is (1Sám 11,2). Az utolsó nagy hőstett, amellyel mintegy 3000 filiszteus életet olt ki, saját halálát is okozza. Itt hangzik el Sámson második imádsága (28.v.), és látni kell, hogy az utolsó tettet sem a nép szabadításának vágya, hanem a bosszúvágy hajtja. Ez viszont részletkérdés. A lényeg: a Dágón (gabonaisten, a Biblia következetesen a filiszteusok közé helyezi) tiszteletére rendezett ünnepen szórakozni akarnak Sámsonon. Nem tudjuk pontosan, hogy ez mit takar, de a hely a filiszteusok számára a tragédia helyévé lesz, az összedőlő épület romjai alatt pusztulnak el.

---

⁵ Younger, K. Lawson: *Judges / Ruth*. The NIV Application Commentary. Zondervan, Grand Rapids, Michigan. 2002. 316–317.

Prédikációvázlat

Sámson és Delila történetét talán mindenki ismeri, aki valaha foglalkozott a Szent-írással, akár csak felületesen is. Elbeszélésünket emberi motívumok szövik át. Van itt szerelmes, még hozzá vakszerelmes férfi, és számító asszony, hős és áruló – meg szenvedés. Azt is mondhatnánk, hogy ezekkel az eszközökkel az egész történet Hollywood filmvásznára kívánczik – és valóban igaz, hogy a kellékekből szinte garantált kasszasikert fabrikáltak már sokan. Mégis, ez a történet sokkal több egy *happy end*-et nélkülöző sztorinál. Azért, mert van egy sokkal kevésbé emberi mondanivalója

is: a történet lényege, hogy Isten szándéka minden emberi adottság, alkalmatlanság és gyengeség ellenére célba ér.

Delila a szerelmes férfi gyengeségét használja ki, és ez teszi az egész elbeszélést mérhetetlenül emberivé. A szerelem vak, mondogatják sokan, és eszünkbe sem jut, hogy Sámson története szerint ez a mondás úgy is módosulhatna, hogy a szerelem vakká tesz. Delila ismeri a férfi gyenge pontját, és ki is használja azt. Gonosz-tett ez, gyalázat – kivéve, ha filiszteus szemszögből nézzük a történetet. Nyilvánvalóan a filiszteusok nagy hősnek tekintették volna azt, aki nyílt harcban legyőzi ellenségüket – de ekkoriban úgy látszik nem volt sorakban egyetlen harcos sem, aki erre képes lett volna. Talán ők maguk is tudták, hogy Sámson isteni erővel küzd. Ilyenkor pedig a kevésbé férfias megoldások következnek. Két magyarázat lehet Delila tettére. (1) Ha feltételezzük, hogy Delila filiszteus volt (ezt a szöveg nem állítja), akkor benne a népe szabadulását kereső, női csáberejét kihasználó asszonyt kell látnunk. Ő a filiszteus Jáél. Ebben az esetben két nép szabadító fia ill. lánya kerül szembe egymással, és ismét bebizonyosodik, hogy ilyen helyzetben bizony a női az erősebb nem. (2) Ha viszont Delila nem filiszteus, hanem mondjuk héber, amit a szöveg szintén megenged, akkor egyszerűen egy nyereségvágyó, haszonleső áruló ő. Mindenki választhat a kettő között belátása és ízlése szerint!

A történet izgalmas eleme a gyenge férfi képe. Mindenkinek van valami gyengéje, egy olyan pontja, amit szeretne titkolni, szeretne elrejtteni mindenki előtt. George Orwell megrázó nagy regényében (1984) káprázatosan írja le, hogy a diktatúra milyen érzékkel találja meg ezt a gyenge pontot. De azt hiszem, sokan vannak Magyarországon is, akik őriznek, ill. takargatnak magukban személyes emlékeket erre vonatkozóan. De gyengeségeinket igyekszünk rejtegetni társunk, családjunk elől is, munkahelyünkön, baráti körben hasonlóképp. Sámson gyengesége az volt, hogy az asszonyi hízelgésnek nem tudott ellenállni. Az ilyen történetek magyarázatánál mindig értelmetlen feltenni a „mi lett volna, ha” kérdést, most mégis ezt tesszük fel. Mi lett volna, ha Sámson a szüleiére hallgat, és egyszerűen elvett volna valakit a rokon lányok közül, ahogy ők javasolták (14,3). A válasz az eldönthetetlen és értelmetlen kérdésre: talán akkor nem lett volna nagy szabadítóvá.

Sámson magával viszi a halálba a filiszteusok tömegét. Magányos harcos volt és maradt, halála méltó volt életéhez. Nem gyűjtött magának hadsereget, komoly emberi gyengéi voltak. Mérhetetlenül emberi volt – és mégis a hit hősévé lett (Zsid 11,32). Így aztán minden belső feszültség ellenére az ő élete példa, megmutatja nekünk, hogy Isten akarata célhoz ér.